

UV RAPPORT 2013:6

ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Fossilt odlingslager vid Kimme storhög

Östergötland

Boxholms kommun

Rinna socken

Kimme 2:2

RAÄ 261:5, fossil åker

Dnr 422-01656-2012

Marita Sjölin

UV RAPPORT 2013:6

ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Fossilt odlingslager vid Kimme storhög

Östergötland

Boxholms kommun

Rinna socken

Kimme 2:2

RAÄ 261:5, fossil åker

Dnr 422-01656-2012

Marita Sjölin

Riksantikvarieämbetet
Arkeologiska uppdragsverksamheten (UV Öst)
Roxengatan 7
582 73 Linköping
Tel 010-480 81 40
Fax 010-480 81 73

e-post uvost@raa.se
e-post fornamn.efternamn@raa.se
www.arkeologiuv.se

© 2013 Riksantikvarieämbetet
UV Rapport 2013:6

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Gävle 2012. Medgivande I 2012/0744.
Kartor är godkända från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriet 2013-01-10. Dnr 601-2013/160.

Grafisk form Britt Lundberg
Kartografi Lars Östlin
Foto Marita Sjölin
Tryck/utskrift E-print, Stockholm 2013

Omslagsbild Ledningsschaktet från väster. Foto Marita Sjölin.

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	5
Syfte och frågeställningar	7
Topografi och fornlämningar	7
Metod och genomförande	8
Resultat	8
Åtgärdsförslag	10
Referenser	10
Administrativa uppgifter	10
 Bilaga 1. Sektionsritning, skala 1:20	 11

Fig 1. Karta över Östergötland med platsen för förundersökningen markerad.

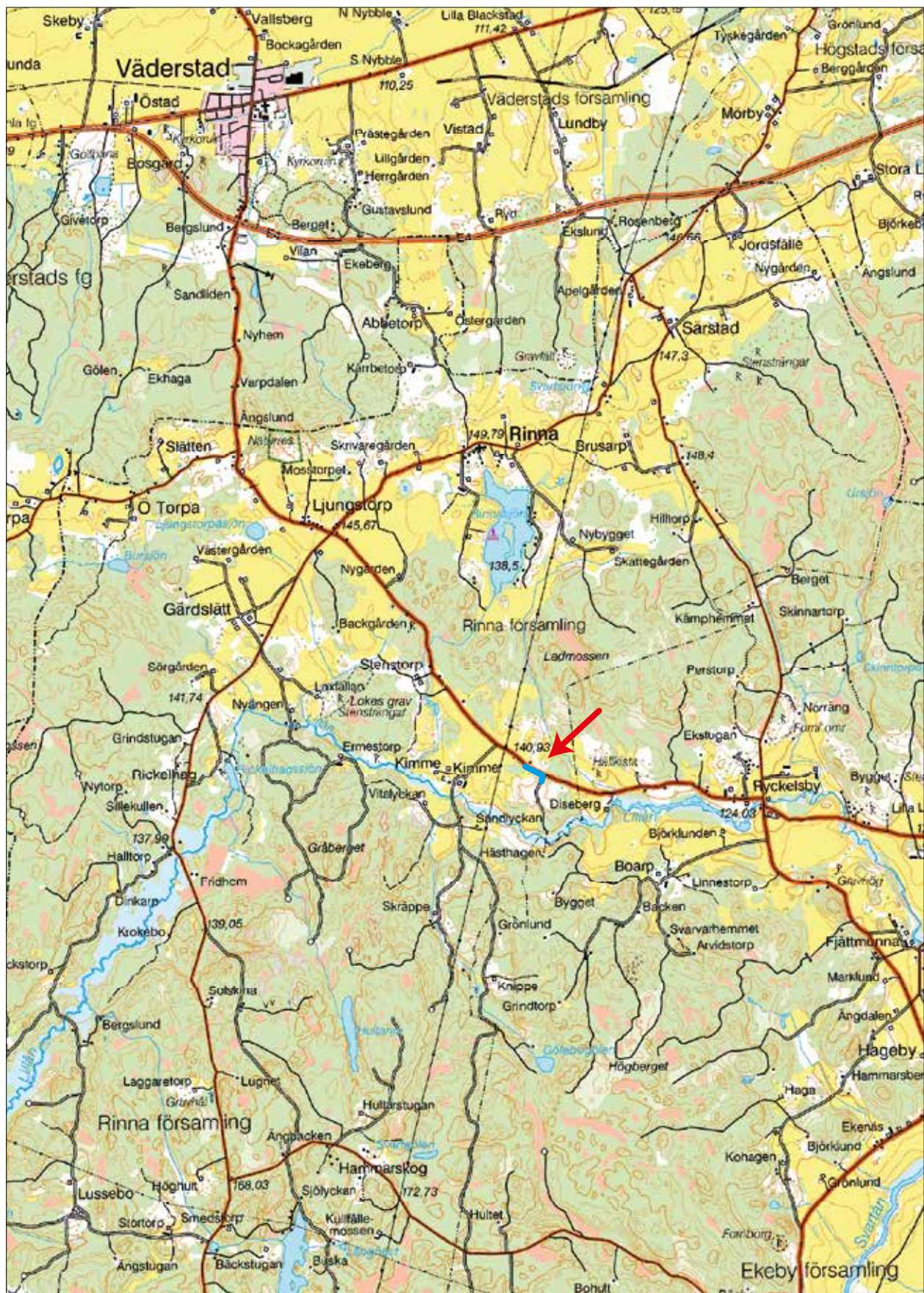

Fig 2. Utdrag ur Gröna kartan med förundersökningsområdet markerat. Skala 1:50 000.

Riksantikvarieämbetet, Arkeologiska uppdragsverksamheten, UV, är en uppdragsfinansierad del av Riksantikvarieämbetet som i huvudsak genomför arkeologiska undersökningar efter beslut enligt Lag (SFS 1988:950) om kulturminnen m m. Uppdragsverksamheten utför även konsultuppdrag i form av utredningar, kulturmiljöanalyser och planeringsunderlag. Den arkeologiska uppdragsverksamheten har ingen myndighetsfunktion.

Arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning

Fossilt odlingslager vid Kimme storhög

Sammanfattning

Med anledning av ledningsdragning, el, intill Kimme bergtäkt och fornlämning 261:1–5, har Riksantikvarieämbetet, UV Öst, genomfört en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning. I schaktet påträffades ett odlingslager, förmodligen en fortsättning på det odlingslager som hittades år 2006, något längre söderut (UV Öst rapport 2007:20). Odlingslagret kunde följas närmare 80 m.

Den del av odlingslagret som berördes av ledningsdragningen undersöktes och dokumenterades. Dess totala utbredning är däremot inte känd, varför framtida exploatering i området bör innefatta fortsatta arkeologiska åtgärder. Länsstyrelsen beslutar i ärendet.

Bakgrund

Med anledning av ledningsdragning, el, intill Kimme bergtäkt och fornlämning 261:1–5, har Riksantikvarieämbetet, UV Öst, efter beslut av Länsstyrelsen i Östergötland (2012-05-14), genomfört en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning. Det nya schaktet grävdes från transformatorstation i väster, ca 10 m söder om vägen mellan Väderstad och Boxholm, via den gamla infarten till täkten och vidare mot nytt kabelsskåp. RAÄ 261:1–5 utgörs av en gravhög, skålgropsförekomst och fossil åker.

Förundersökningen utfördes den 7 juni 2012. Ansvarig arkeolog var Marita Sjölin som även har svarat för föreliggande rapport.

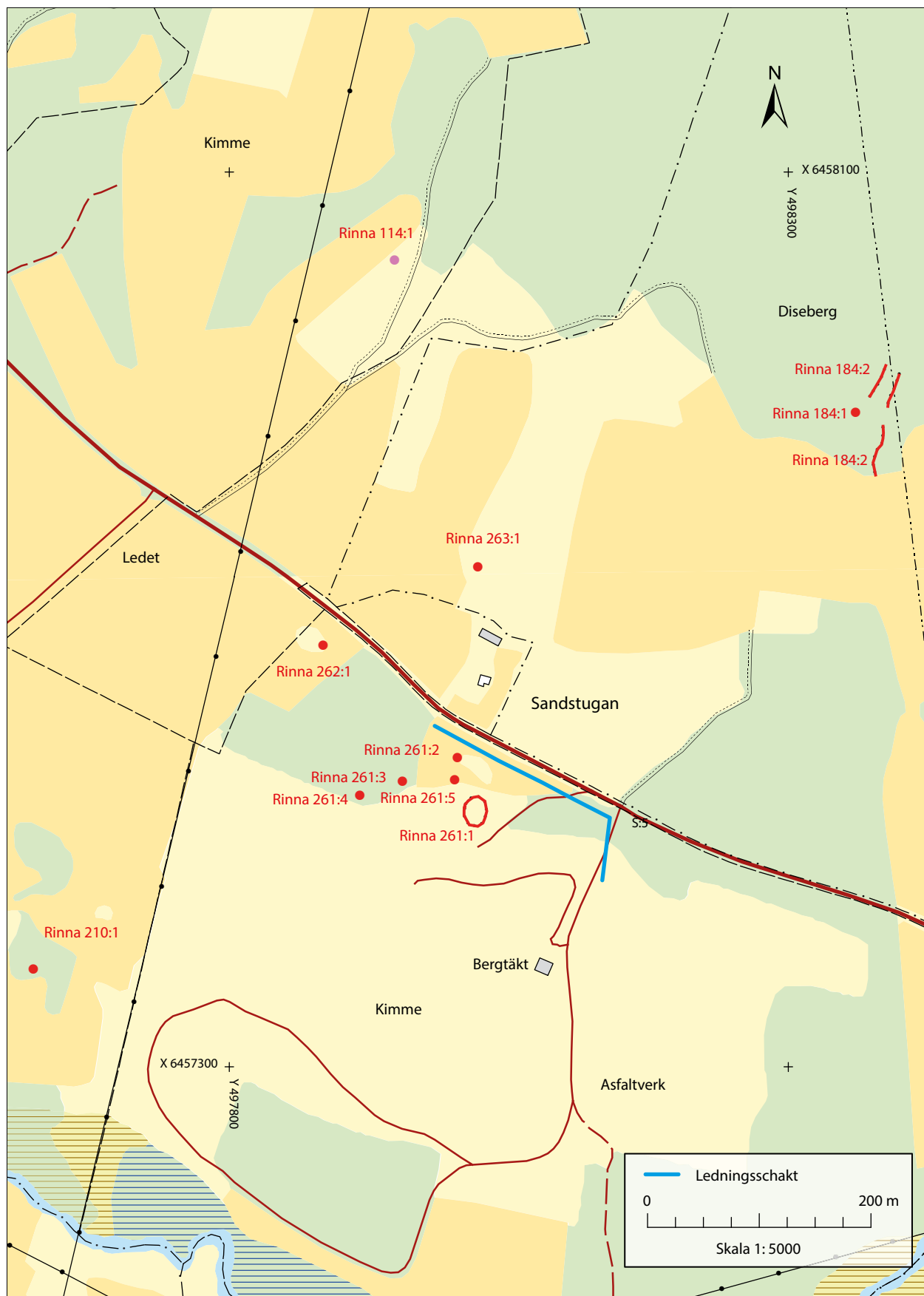

Fig 3. Utdrag ur Fastighetskartan med ledningsschaktet samt i texten ovan nämnda fornlämningar markerade.

Syfte och frågeställningar

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var i första hand att se till att fast fornlämning berörs i så liten omfattning som möjligt. De lämningar som framkom vid schaktningen har dokumenterats avseende karaktär och omfattning. Frågeställningarna inför undersökningen fokuserade främst på att klarlägga om ytterligare fasta fornlämningar fanns inom undersökningsområdet, och om så var fallet, var den vidare målsättningen att utröna karaktären på de eventuella lämningar som påträffas. En ytterligare målsättning gällde datering.

I undersökningsplanen som upprättades innan undersökningen sammanfattas frågeställningarna enligt:

- Vilka typer av lämningar finns inom ledningssträckningen?
- Anknyter de eller är de rent av en fortsättning på tidigare påträffade boplats- och odlingslämningar i området?
- Kan lämningarna dateras med hjälp av analyser av organiskt material (^{14}C)?
- Är de tillkomna under samma period som tidigare påträffade lämningar, det vill säga äldre bronsålder period III?

Topografi och fornlämningar

Förundersökningsområdet ligger intill landsvägen mellan Väderstad och Boxholm i brytningszonen mellan slättens fullåkersbygd i norr och Holavedens skogsmarker i söder. Landskapet är svagt kuperat och till stor del uppodlat, men bryts av uppstickande bergiga impediment och mindre sjöar och vattendrag. I området finns Kimme bergtäkt. Söder om bergtäkten sluttar landskapet ned mot Lillån och dess vidhängande våtmarksområden. Det aktuella förundersökningsområdet utgörs av åkermark, idag delvis igenvuxen med småtallar.

Den del av Rinna socken som utgörs av fullåkers- och övergångsbygd i norr är rik på fornlämningar. Här finns gravar från brons- som järnålder såväl som rikligt med lämningar efter fossil odling, inte minst i form av stora stensträngssystem. Även i närområdet kring Kimme bergtäkt finns ett flertal kända fornlämningar. RAÄ 261 omfattar en grav i form av en storhög, ca 25 m i diameter och 3–4 meter hög, samt flera förekomster med skålgropar i block och hållmark. RAÄ 210, RAÄ 262 samt RAÄ 263 utgörs av skålgropslokaler, där RAÄ 262 innefattar inte mindre än 100 inhuggna gropar. Fornlämningarna ligger i direkt anslutning till Kimme grustag och bergtäkt.

Flera arkeologiska undersökningar har bedrivits intill bergtäkten. Under 1994 utförde Riksantikvarieämbetet, UV Öst, en arkeologisk förundersökning med anledning av en planerad utvidgning av täkten. I samband med undersökningen dokumenterades årderspår (RAÄ 261:5) vilket indikerar en fossil odlingsyta i området (Carlsson 1995). Vid en schaktningsövervakning år 2006 framkom ytterligare lämningar inom samma område i form av ett fossilt odlingslager, två stolphål och en hård. Kol från odlingslagret och hårdens kunde ^{14}C -dateras till mellan 1260–1050 f Kr, dvs till äldre bronsålder period III (Molin 2007).

Metod och genomförande

Förundersökningen genomfördes i form av schaktningsövervakning, det vill säga i samband med uppdragsgivarens schaktningsarbeten. Påträffade anläggningar och lager mättes in till sin utbredning i plan för hand för att sedan digitaliseras och dokumenterades i sektion genom upprättande av ritningar i skala 1:20. Resultaten från förundersökningen har bearbetats i Riksantikvarieämbetets dokumentationssystem Intrasis. Analys av fältdata har skett i programmen Intrasis Analysis och ArcMap. Fotodokumentationen har skett med digitalkamera och digital inmätning av anläggningar i Sweref 99.

Resultat

Den arkeologiska förundersökningen har resulterat i att det sedan tidigare kända odlingslagret i området kunde beläggas ytterligare. I ledningsschaktet, som grävdes ca 10 m S om vägen mellan Väderstad och Boxholm, från transformatorstation i väster via den gamla infarten till tåkten och vidare mot nytt kabelsskåp i öster, påträffades ett fossilt odlingslager.

Det var i den västra delen av schaktet, under vegetationsskikt och 0,3 m tjock matjord, som ett lager av kompakt ljusbrun något humös silt med inslag av minimala träkolsbitar och enstaka skärvstenar påträffades. lagret varierade i tjocklek mellan 0,1 och 0,2 m och påminde i karaktären om det odlingslager som hittades år 2006, något längre söderut (UV Öst rapport 2007:20). Odlingslagret kunde följas närmare 80 m. Träkolet var för smått för att kunna samlas in och lagret har därmed inte kunnat dateras.

Förutom odlingslagret påträffades även ett tvärgående öppet dike. Diket var grävt genom odlingslagret och är yngre än detta. Det påträffades 0,6 m under nuvarande markyta och var 0,5 m brett och 0,1 m djupt. Det låg i riktning nord-syd, tvärs över ledningsschaktet. I övrigt påträffades inga anläggningar eller andra lämningar i schaktet.

Id	Typ	Längd	Bredd	Djup	Beskrivning
1000001	Odlingslager	87	0,8	0	Ljusbrun flammig humös sand med inslag av enstaka kolfnas.
1000003	Öppet dike	–	0,5	0,1	Tvärs över ledningsschaktet. I fyllningen halvmurket trä, 0,6 m under nuvarande markyta.

Tabell 1. Vid förundersökningen påträffades ett odlingslager och ett öppet dike.

Fig 4. Odlingslagret utgjordes av kompakt ljusbrun något humös silt och påträffades 0,3–0,4 m under nuvarande markyta (på bilden ligger även uppgrävda massor över varför det ser ut att ligga djupare). Fotograferat från söder.
FOTO MARITA SJÖLIN.

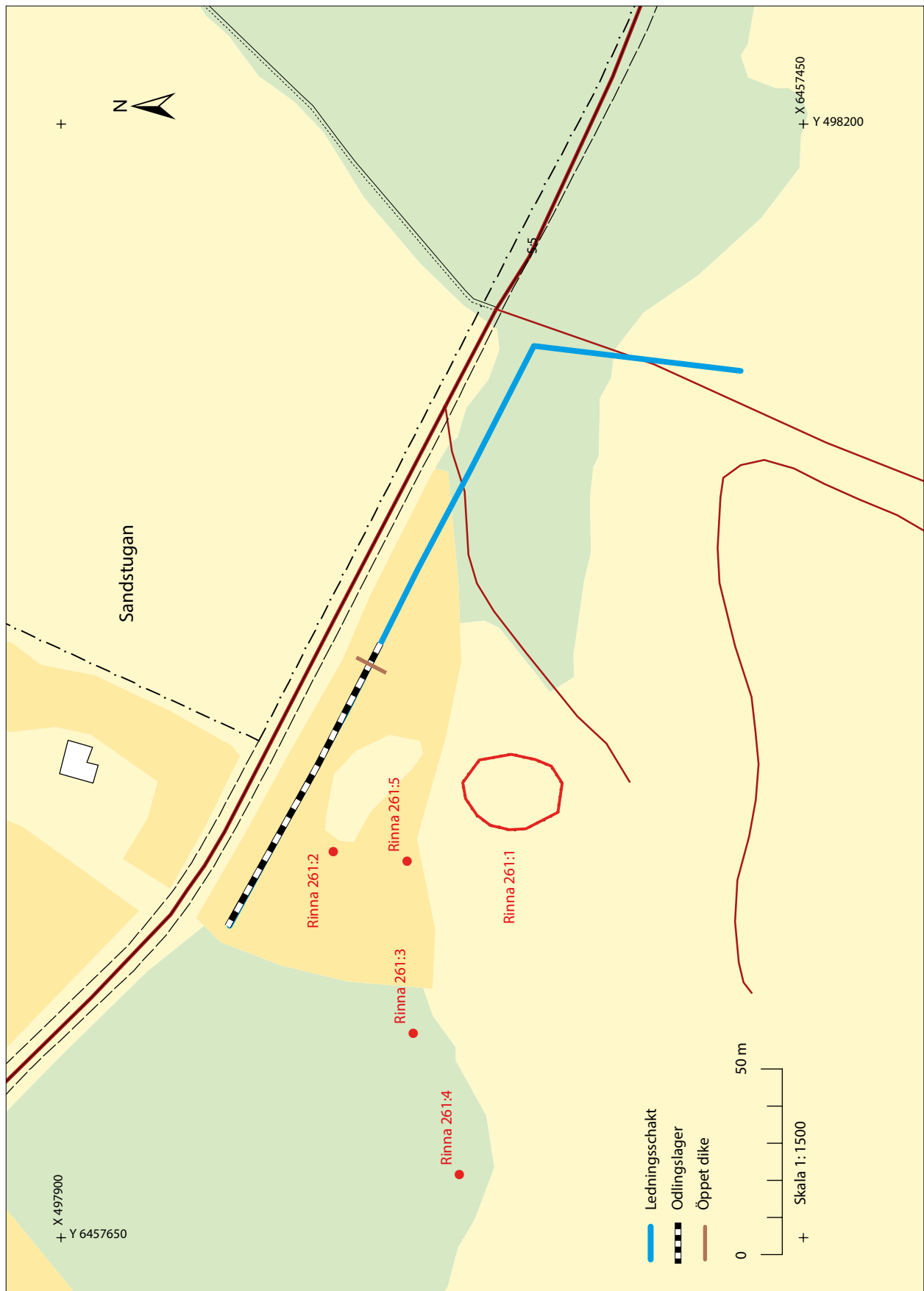

Fig 5. Ledningsschaktet med utbredning för odlingslagret samt läget för diket markerat.

Åtgärdsförslag

Den del av odlingslaget som påträffades inom förundersökningsschaktet har undersökts och dokumenterats. Dess totala utbredning är däremot inte känd, varför framtida exploatering i området bör innefatta fortsatta arkeologiska åtgärder. Länsstyrelsen fattar beslut i frågan.

Linköping i november 2012

Marita Sjölin

Referenser

Carlsson, T. 1995. *Kimme 1:3. RAÄ 261 och 262*. Arkeologisk förundersökning. Riksantikvarieämbetet. Byrån för arkeologiska undersökningar, UV Linköping. Rapport UV Linköping 1995:13.

Molin, F. 2007. *Bronsålder vid Kimme storhög*, RAÄ 261, Kimme 2:2, Rinna socken, Boxholms kommun, Östergötland. UV Öst Rapport 2007:20.

Administrativa uppgifter

Län: Östergötland

Landskap: Östergötland

Kommun: Boxholm

Socken: Rinna

Plats: Kimme bergtäkt, fastighet Kimme 2:2

Fornlämning: RAÄ 261:5

Undersökningens mittpunkt: X498025, Y6457582

Koordinatsystem: Sweref 99

Riksantikvarieämbetet dnr: 422-01656-2012

Länsstyrelsen dnr: 431-3270-12

Länsstyrelsen beslutsdatum: 2012-05-14

Projektnummer: 12241

Intrasisprojekt: UV2012:080

Rapportnummer: 2013:6

Ansvarig arkeolog: Marita Sjölin

Beställare: Länsstyrelsen Östergötland

Kostnadsansvarig: Vattenfall Services Nordic AB

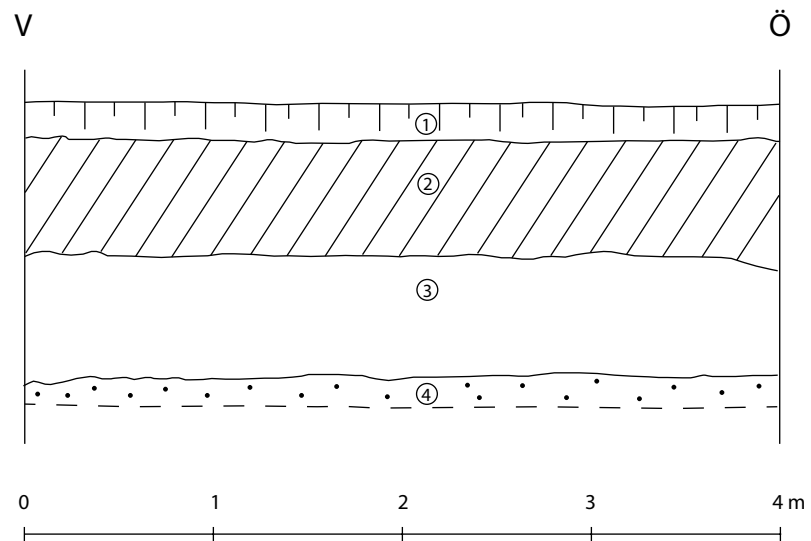
Undersökningstid: 7 juni

Undersökningsområde: 230 löpmeter

Arkivhandlingar: 1 st A4 profilritning

Fynd: Inga fynd tillvaratagna

Bilaga 1. Sektionsritning, skala 1:20

- 1 Vegetationsskikt, 0,10 m tjockt.
- 2 Matjordslager, 0,30 m tjockt, bestående av brun sandig/siltig humus med inslag av mindre träkolsbitar.
- 3 Äldre/fossilt odlingslager, 0,30 m tjockt ca, bestående av ljusbrun flammig sandig silt med inslag av minimala kolfnyk.
- 4 Opåverkad, steril botten av ljus gulbrun sand.